

THE BEST IN HERITAGE

Mednarodna konferenca, Dubrovnik, 19.–22. september 2013

Letos smo si lahko že dvanajstič ogledali, kar je v svetu najboljšo od najboljšega v muzejih, galerijah, konservatorstvu, restavratorstvu in v pedagoško-andragoški dejavnosti na področju varovanja kulturne in naravne dediščine. Že dvanajstič smo občudovali nagrajene projekte, zamisli, ideje, izvedbe razstavnih postavitvev, arhitekturne umetnine, programe za odrasle in otroke ter z zanimanjem poslušali predavanja in predstavitev njihovih avtorjev. Že samo dubrovniško okolje, v katerem nevladna in neprofitna organizacija European Heritage Association (njen ustanovitelj in direktor: prof. dr. Tomislav Šola, sedež: Zagreb) vsak september že toliko let organizira mednarodno konferenco The Best in Heritage, navdihuje obiskovalca z vrsto vprašanj o pomenu in izginjanju dediščine, perspektivah njenega razvoja in uničevanju priči preteklosti, vplivu kapitala in novih tehnologij na dediščino in hkrati o projektih, ki brez vse sodobne tehnike in zgolj s praktičnim delom ozavešča mlade in stare o pomembnosti kulture okoli nas. Razmišljanja veliko, idej še več, prostora za njihovo uresničevanje – pri nas v Sloveniji, žal, čedalje manj.

Uvodno predavanje prof. Simona R. Moleswortha (International National Trusts Organisation), Avstralca z mnogimi pomembnimi nazivi v svetu človekovih pravic, nas je ozavestilo o trenutnem katastrofalnem stanju dediščine in njenih nosilcev – Afričanov. Trenutno najbolj pereče območje, ki mu lahko poiščemo vzporednice še drugod v t. i. nerazvitem svetu, sproža svetovno vprašanje: ali v sodobnem ponorelem svetu človekove pravice sploh še kaj pomenijo? Ali si individualizem načrtno zakriva oči pred žrtvami kapitala v kulturno najbolj ogroženih predelih zibelke svetovne civilizacije? Ali ni naloga dediščinskih ustanov, da na aktualne težave opozarjajo z velikimi črkami, s klicaji, z zahtevami po ustavitvi uničevanja dokazov človeškega obstoja? Ali ni naloga vseh, ki se ukvarjajo s prezentacijami dediščine, da v njih preteklost povežejo z aktualno sedanostjo na neposreden način – z besedami, zgodbami, s tragičnimi izkušnjami tistih, ki branijo dediščino, a so komajda slišani. Zgodbe so tiste, ki odkrivajo ozadja posledic in dajejo dejstvu globino, dušo in povednost.

In prav o zgodbah so spregovorili nekateri predstavljeni projekti: z njihovo pomočjo zgodovino rekonstruiramo (primer obnove španskega Number 2 Blast Furnance), jo občutimo (primer Estonian Maritime Museum); z živimi izpovedmi se odpirajo vprašanja identitete pripovedovalcev (primer Immigration Museum Melbourne), soočanja najmlajših obiskovalcev z drugačnostjo (primer Tropenmuseum junior v Amsterdamu); z zgodbami spodbudimo čustva obiskovalcev (primer Children's Centre for Civilisation and Creativity v Kairu), v njih najdemo del svoje zgodbe (primer State A. S. Pushkin Museum v Moskvi), naše zgodbe postanejo tudi »muzejske« zgodbe (primer »Human Library« v Canadian War Museum); iz njih se oblikuje naš skupni spomin (primer Municipal Museum of Penafiel na Portugalskem), ki nas v določenih segmentih življenja globalno medsebojno poveže (primer muzeja The Henry Ford, ZDA).

Zgodbe oblikujejo vrednote, kulturno diverzitetu, javna stališča, resnico, zavedanje individualne in skupinske identitete; v muzejskih postavitvah osmišljajo razstavljenе eksponate in ponekod že prevzemajo vodilno vlogo. Pripovedovanje zgodb postaja vse bolj prihodnost muzejev, saj neposredno odkrivajo realnost sveta, ki jo s sodobno tehnologijo mnogokrat spremenimo, olupšamo in ne nazadnje zakrijemo.

Prav v času, ko – po Molesworthu – »destrukcija kulture postaja oblika terorja, ki za več generacij zaznamuje določeno kulturno okolje, narod«, ostajajo zgodbe edini avtentični vir za raziskovanje uničene dediščine, v kateri ima človek, tako v smislu ustvarjanja kot v smislu uničevanja, vodilno vlogo. Današnji čas bi zato moral postati čas zbiranja, shranjevanja in analiziranja človeških pripovedi, ki govore ne le o preteklosti, temveč tudi o sedanosti, saj ta izjemno hitro menja svojo podobo.

Poleg muzejskih projektov (med 24 jih je bilo kar 15) smo lahko občudovali tudi rezultate uspešnih restavratorsko-konservatorskih posegov v naravno dediščino (npr. norveško Heritage Foundation) ter poskuse uspešnih rekonstrukcij propadle arhitekture obnova slamnatih streh pod vodstvom danske The Seaweed Bank, indonezijskih lesenih prebivališč s pomočjo Rumah Asuh Foundation, grške obnove mlinov na veter pod vodstvom Becket arhitektov, itd.). Med zanimivejše nagrajene pedagoške dejavnosti sodi zagotovo predstavitev programa za otroke v Tropenmuseum Junior v Amsterdamu, ki si ga, vsaj delno, lahko ogledate na njihovi spletni strani (<http://www.tropenmuseum.nl/>).

Za konec naj omenim še: letošnja novost v programu The Best in Heritage je *eCult Dialogue Day*. Celodnevni seminar (19. 9.), ki je slušatelje seznanil z možnostjo uporabe najnovejših tehnologij pri upravljanju s kulturno in z naravno dediščino, je izčrpano predstavil tudi projekte, ki se na tem področju že izvajajo. Bolj kot sama tehnologija so me pritegnile okrogle mize oz. delavnice, na katerih smo vsi slušatelji, razdeljeni v več skupin, sodelovali pri vseh njihovih vsebinah. Aktivneje sem se vključila v delo delavnice Storytelling: A means to reflect the past and project the future? Bolj ali manj z veseljem lahko sklenem, da slovenski muzeji na tem področju trenutno še ne zamujajo prav veliko, ker se, resnici na ljubo, tovrstnemu viru šele v novejšem času na široko odpirajo vrata v razstavnih dejavnosti. Za uspešnejše delo na tem področju, predvsem pa za uspešnejši korak s časom, pa bo treba osvojiti nekaj teoretičnega znanja o življenjskih zgodbah, kar je izostalo tudi na omenjeni delavnici. Moj diskusijski prispevek v njenem okviru se je, v danih možnostih, orientiral na vprašanje: ali je življenjska zgodba lahko muzejski predmet? Razmišljanja v nakazano smer še niso prinesla konkretnih odgovorov – morda jih poiščemo doma.

Zahvaljujem se Slovenskemu etnološkemu društvu, da mi je v okviru programa v programskem sklopu mednarodno sodelovanje sofinanciralo udeležbo na mednarodni konferenci The Best in Heritage. Zainteresiranim bralcem bom z veseljem posredovala natančnejše informacije o posameznih predstavitev.

* Dr. Breda Čebulj Sajko, doktorica etnologije, znanstvena svetnica, Sekcija za interdisciplinarno raziskovanje ZRC SAZU, 1000 Ljubljana, Novi trg 2, E-naslov: cebulj@zrc-sazu.si